

Äidinkielen ja kirjallisuuden

9. luokan loppu työ

Suomalainen kirjallisuus

1. Valitse, mitä tutkit!

Lue!

- Valitse suomalainen **kirjailija tai laulunsanoittaja**, jonka tuotanto kiinnostaa sinua.
- Perehdy kirjailijan/sanoittajan elämään ja tuotantoon.
- **Lue kirjailijalta vähintään yksi teos**, jota tutkit ja esittelet lopullisessa työssäsi.
- Mieti jo lukiessasi, mitä aiot teoksesta tutkia.
- Luokan valinnat pyritään tekemään niin, että **jokaisella oppilaalla on eri kirjailija**.

Kirjaa luetaan osittain koulussa lukutunneilla.

- **Suurimman osan työskentelystä ja tehtävistä joudut tekemään kotona jatkuvana läksynä.**

Koulusta saat myös jatkuvaa ohjausta työhösi. Älä epäröi kysyä opettajaltasi.

Valmiin työn viimeinen palautuspäivä on _____.

Suunnittele!

2. Rajaa aihe!

- Valitse näkökulma, joka kiinnostaa sinua. Joskus aihe tarkentuu vasta sitten, kun olet lukenut teoksen.
- **Rajaa aihetta yhdessä opettajan kanssa, ettei se jää liian yleiselle tasolle.**
- Esimerkkejä:
 - Vaikeudet naisen elämässä Minna Canthin näytelmässä Anna-Liisa
 - Rokka ja Koskela – mieleen jääneitä henkilöitä Väinö Linnan Tuntemattomassa sotilaassa
 - Huumori Aleksis Kiven Seitsemässä veljeksessä
 - Naisen elämää PMMP:n teksteissä
 - Nuorten väliset suhteet Anna-Leena Härkösen romaanissa Häräntappoase
 - Waltarin Palmu ja Lehtolaisen Kallio – kaksi erilaista poliisia

3. Tartu toimeen!

Kirjoita!

Valmiissa tutkielmassa on nämä asiat:

- **Kansilehti**
 - Tutkielman nimi (sisältää teoksen ja kirjailijan nimen sekä tutkittavan aiheen, katso mallia esimerkkiotsikoista).
 - Sinun nimesi, koulun nimi ja työn valmistumispäivämäärä.
 - Pyri tekemään kansilehdestä mahdollisimman houkutteleva ja kaunis sekä siisti ja selkeä.

- **Sisällysluettelo**
 - **Otsikoi:** Sisällysluettelo
 - luetellaan työn väliotsikot ja niiden sivunumerot
 - Tarkista, että otsikot ja sivunumerot täsmäävät lopullisessa työssä.

- **Johdanto**
 - Nyt pääset kirjoittamaan!
 - **Otsikoi:** Johdanto
 - Kerro, mistä kirjasta ja kirjailijasta tutkielmaa teet.
 - Miten päädyit juuri tähän kirjailijaan/kirjaan? Mikä kirjailijassa/kirjassa kiinnostaa?
 - Esittele myös, mitä hänen teoksistaan aiot tutkia. Mikä on siis tutkielmasi aihe?
 - Miksi valitsit juuri tämän teoksen?
 - Miksi valitsit juuri tämän aiheen?

- **Kirjailijaesittely / Sanoittajaesittely**
 - **Otsikoi:** Kirjailijaesittely / Sanoittajaesittely tai kirjailijan / sanoittajan nimi
 - **Pituus:** 1 - 2 sivua
 - Esittele, kenestä teet tutkielmaa.
 - Kerro kirjailijastasi yleisimmät ja kiinnostavimmat tiedot kuten
 - nimi, syntymäaika
 - kirjailijan uran kohokohdat
 - julkaistut teokset, palkinnot
 - kirjailijan keskeisiä/tärkeitä ajatuksia, mitä hän on sanonut?
 - sekä muut keskeiset ja tärkeät tiedot.
 - Käytä apunasi muutakin kuin vain nettiä: elämäkertoja, kirjallisuushistorioita, lehtiartikkeleita jne.
 - Muista, että et voi kopioida suoraan lähdeoteksista vaan muokkaat lauseita ja valikoit, mitä kannattaa kertoa tutkielmassa.
 - Jos otat jonkin hyvän kohdan sellaisenaan mukaan, muista laittaa se lainausmerkkeihin ja merkitä lähde.

- **Teoksen esittely**
- **Otsikoi:** Teoksen esittely, kirjan / levyn nimi tms.
- **Pituus:** 1 - 2 sivua
- **Esitle:**
 - Kuinka kirja / levy on syntynyt?
 - Millaisia arvosteluja se on saanut (aikanaan / nyt)?
 - Mitä tyyllisuuntaa teos edustaa?
 - Miten juoni menee (myös loppuratkaisu)?
 - Kuka on päähenkilö? Keitä muita henkilöitä esiintyy? Millaiset heidän suhteensa ovat?
 - Millainen on teoksen miljöö?
 - Mitä ajatuksia kirja sinussa herätti? Opitko jotain maailmasta / itsestäsi / löysitkö vertailukohtia johonkin tuttuun omassa elämässäsi?

- **Käsittelyosa**
- **Otsikoi:** Keksi oma otsikko aiheesi mukaan (esim. Huumori Tuomas Kyrön Miелensäpahoittajassa).
- **Panosta tähän!** Tämä on tutkielmasi tärkein osa! Pohdi, pohdi ja pohdi! Omat ajatuksesi ovat tärkeimpiä, uskalla kirjoittaa niistä! Tähän ei ole olemassa valmista tietoa missään muualla, kuin sinun omissa ajatuksissasi. Rohkeutta!
 - Pohdit aiheitasi teemakysymysten avulla (nämä kysymykset ovat tämän vihon tulevilla sivuilla "Teemana"-otsikoiden alla)
 - Perustele mielipiteitäsi teoksesta löytyvillä kohdilla.
 - Merkitse lainaukset kursiivilla ja liitä niihin sivunumero, josta tekstikatkelma teoksesta löytyy.
 - Jos teet työsi sanoittajasta, kopioi mukaan muutama sanoitus kokonaisuudessaan, joita esittelet tarkemmin.

- **Loppusanat**
- **Otsikoi:** Lopuksi / Loppusanat
- Kun johdannossa kerroit, mitä aiot tehdä, tässä kerrot, mitä teit ja mitä löysit.
 - Tee yhteenveto lukemastasi teoksesta ja havainnoista, joita teit.
 - Pohdi tutkielmaprosessia:
 - Mikä yllätti?
 - Mikä oli mukavaa?
 - Mikä oli raskasta?
 - Mitä opit?

- **Lähdeluettelo**
- **Otsikoi:** Lähteet
- **Katso tämän vihon viimeinen sivu!**
- Listaa käyttämäsi lähteet aakkosjärjestyksessä sukunimen mukaan.
- Myös luetut kirjat / kuunnellut levyt, lehtiartikkelit sekä ihmisten haastattelut ovat lähteitä.

4. Teemat

Teemana jännitys

Kirjailijoita esim.

Kati Hiekkapelto
M.Y. Joensuu,
Leena Lehtolainen,
Reijo Mäki,
Eppu Nuotio,

Outi Pakkanen,
Ilkka Remes,
Matti Rönkä,
Mika Waltari

Teemakysymyksiä:

Mikä rikos kirjassa tapahtuu?
Miten rikosta kuvataan?
Miksi rikos tehdään (motiivi)?
Mitä siitä seuraa?
Millaisia ovat rikoksen selvittäjät (ulkonäköä, luonnetta, toimintatapoja)?
Entä rikolliset? Onko rikollinen ns. pahis vai ajautuuko hän tekoon?
Miten rikos ratkeaa?
Millaisilla keinoilla jännitystä luodaan kirjassa?
Mistä kirjassa pidit, mistä et?
Ovatko henkilöt ja tapahtumat uskottavia – voisiko niin tapahtua?
Perustele mielipiteesi. Poimi kirjasta esimerkkejä mukaan.

Teemana sota

Kirjailijoita esim.

Sirpa Kähkönen,
Väinö Linna,
Veijo Meri,
Paavo Rintala,

J.L. Runeberg,
Antti Tuuri
Katja Kettu
Laila Hietamies

Teemakysymyksiä:

Mistä sodasta kirjassa kerrotaan?
Miten sotaa kuvataan – millaista se on?
Miten se vaikuttaa ihmisiin ja heidän elämäänsä rintamalla ja kotona?
Miten sotilaita ja upseereja kuvataan? Pohdi asioita kirjan henkilöiden kautta.
Miten kirjassa kuvattu sota poikkeaa siitä, millainen kuva sinulla on nykysodista?
Onko kirja mielestäsi sodanvastainen?
Mistä kirjassa pidit, mistä et?
Ovatko henkilöt ja tapahtumat uskottavia – voisiko niin tapahtua?

Perustele mielipiteesi. Poimi kirjasta esimerkkejä mukaan.

Teemana huumori

Kirjailijoita esim.

Alexi Delikouras,
Kari Hotakainen,
Veikko Huovinen,
Aleksis Kivi,
Tuomas Kyrö,

Maiju Lassila,
Arto Paasilinna,
Juha Vuorinen
Miika Nousiainen

Teemakysymyksiä:

Miten huumori kirjassa syntyy?

Mille kirjassa nauretaan?

Esittele humoristisia tapahtumia, asioita, henkilöitä, sanoja.

Millainen vaikutus kirjan huumorilla on sinuun?

Millainen huumori sinua naurattaa? Voit verrata kirjan huumoria myös esim. johonkin omaan huumorisuosikkeihisi stand upin tai elokuvien maailmasta.

Mikä on mielestäsi kirjan hauskin kohta?

Onko kirja pelkästään hauska?

Käsitelläänkö siinä myös vakavia asioita?

Mistä kirjassa pidit, mistä et?

Ovatko henkilöt ja tapahtumat uskottavia – voisiko niin tapahtua?

Perustele mielipiteesi. Poimi kirjasta esimerkkejä mukaan.

Teemana novelli

Kirjailijoita esim.

Juhani Aho,
Veikko Huovinen,
Leena Krohn,
Rosa Liksom,

Veijo Meri,
Terhi Rannela,
Juha Seppälä,
Joni Skiftesvik

Teemakysymyksiä:

Novelli on lyhyttä proosaa, jossa yhdessä novellissa keskitytään usein yhteen henkilöön, yhteen aikaan ja yhteen tapahtumaan. Ilmaisun on tiivistä, lukijan oletetaan lukevan myös "rivien välistä" ja loppu on usein yllätyksellinen. Joskus loppu jää aivan avoimeksi.

Miten novellin ominaisuudet ilmenevät lukemissasi novelleissa?

Millaisia asioita sait selville rivien välistä?

Millaisia loppuja novelleissa oli?

Kerro ensin hieman koko kokoelmasta – onko siinä esim. jokin yhteinen teema (vaikkapa luonto/kauhu/nuoruus) ja valitse sitten kolme novellia, joita esittelet ja tutkit tarkemmin.

Kerro juonista, henkilöistä, miljööstä, kielestä, teemoista ja lopuista.

Mistä pidit, mistä et?

Ovatko henkilöt ja tapahtumat uskottavia – voisiko niin tapahtua?

Perustele mielipiteesi. Poimi kirjasta esimerkkejä mukaan.

Teemana historia

Kirjailijoita esim.

Minna Canth,

Laila Hietamies,

Ilmari Kianto,

Sirpa Kähkönen,

Väinö Linna,

F.E. Sillanpää,

Kaari Utrio,

Mika Waltari,

Kjell Westö

Enni Mustonen

Teemakysymyksiä:

Mitä aikaa teos kuvaa?

Miten pitkää ajanjaksoa?

Miten tuo aika näkyy tapahtumissa, miljöössä, esineissä ja henkilöissä?

Poimi kirjasta esimerkkejä historiallisuudesta.

Voisiko kirjan tapahtumat sijoittaa nykypäivään?

Miten yhteiskuntamme on nyt erilainen kuin tuolloin?

Mistä kirjassa pidit, mistä et?

Ovatko henkilöt ja tapahtumat uskottavia – voisiko niin tapahtua?

Perustele mielipiteesi. Poimi kirjasta esimerkkejä mukaan.

Teemana rakkaus

Kirjailijoita esim.

Elsa Anttila,

Orvokki Autio,

Minna Canth,

Niina Hakalahti,

A-L Härkönen,

Maria Jotuni,

Johannes Linnankoski,

Enni Mustonen,

Raija Oranen,

Laura Paloheimo,

Anni Polva,

Pirkko Saisio,

Lassi Sinkkonen,

Hella Wuolijoki

Teemakysymyksiä:

Kuka / ketkä rakastavat?
Millaiseksi rakkaus kuvataan? Millaista se on?
Miten rakkautta ilmaistaan?
Millaisia ongelmia se voi tuoda tullessaan?
Mitä muita tunteita kirjassa esiintyy?
Miten eri sukupuolten rooleja rakkaudessa kuvataan?
Vastaako kirjan kuva rakkaudesta omaa käsitystäsi?
Mistä kirjassa pidit, mistä et?
Ovatko henkilöt ja tapahtumat uskottavia – voisiko niin tapahtua?
Perustele mielipiteesi. Poimi kirjasta esimerkkejä mukaan.

Teemana fantasia

Kirjailijoita esim.

Siiri Enoranta,	Tomi Kontio,
Aino Kallas,	Johanna Sinisalo,
Tove Jansson,	Sakari Topelius,
Yrjö Kokko,	Seita Vuorela

Teemakysymyksiä:

Miten kirjan fantasiamaailma eroaa tavallisesta maailmasta?
Kuvaile miljöötä. Mitä erityisiä ominaisuuksia henkilöillä on?
Tapahtuuko muodonmuutoksia?
Mitä voima- tai taikaesineitä kirjassa esiintyy?
Mitä niillä voi tehdä? Ketkä edustavat hyvää, ketkä paha?
Millaisia konflikteja hyvän ja pahan edustajien välillä on?
Kumpi on niskan päällä? Saako paha palkkansa?
Miten kaikki päättyy?
Mistä kirjassa pidit, mistä et? Perustele mielipiteesi.
Poimi kirjasta esimerkkejä mukaan.
Voit myös vertailla teosta muihin sinulle tuttuihin fantasiakirjoihin.

Teemana nuoruus

Kirjailijoita esim.

Alexi Delikouras,	Kira Poutanen,
A-L Härkönen,	Terhi Rannela,
Tuija Lehtinen,	Salla Simukka,
Kreetta Onkeli,	Nadja Sumanen,
Jyri Paretskoi,	M-L Tiainen,

Kalle Veirto

Juuli Niemi

Teemakysymyksiä:

Esittele nuori päähenkilö ensin.

Kerro luonteesta, ulkonäöstä, tavasta toimia, perheestä, kavereista ja elämäntilanteesta kirjan alussa.

Millaisiin asioihin päähenkilö kirjan edetessä törmää?

Mitkä asiat tuottavat iloa, mistä on harmia?

Ketkä häntä tukevat ja auttavat, ketkä ovat vastaan?

Millaisia ongelmia päähenkilö kohtaa ja miten hän niistä selviytyy?

Miten päähenkilö muuttuu kirjan aikana? Entä muut henkilöt?

Miten se, että henkilö on nuori, vaikuttaa kirjan tapahtumiin?

Mistä kirjassa pidit, mistä et?

Ovatko henkilöt ja tapahtumat uskottavia – voisiko niin tapahtua?

Perustele mielipiteesi. Poimi kirjasta esimerkkejä mukaan.

Teemana runous / laulujen sanat

Runoilijoita esim.

V.A. Koskenniemi,

Kirsi Kunnas,

Eino Leino,

Juice Leskinen,

Risto Rasa,

Pentti Saarikoski,

Edith Södergran,

Tommy Tabermann,

Ilpo Tiihonen,

Johanna Venho,

Yrjö Jylhä.

Ismo Alanko,

Pauli Hanhiniemi,

Repe Helismaa,

Juice Leskinen,

Mariska,

Jarkko Martikainen,

Paleface,

Samuli Putro,

Tapio, Juha

"Junnu" Vainio,

Paula Vesala,

Maija Vilkkumaa,

A.W. Yrjänä

Sanoittajia esim.

Teemakysymyksiä:

Mieti ensin, valitsetko yhden runokokoelman / levyn, jota tutkit vai poimitko runoja / laulujen sanoituksia jonkin teeman ympärille (esim. Ismo Alangon rakkaudesta kertovia biisejä).

Kerro ensin yleisesti, onko levyn biiseillä / kokoelman runoilla jotain yhteistä.

Valitse sitten kolme runoa / sanoitusta tarkemman tarkastelun alle.

Kopioi ne tekstit mukaan tutkielmaasi, jotta lukija pysyy kärryillä, mistä kirjoitat.

Tutki sitten valitsemiesi runojen /sanoitusten **sisältöä** ja **muotoa**.

Kerro ensin sisällöstä eli mistä runot / sanoitukset kertovat.

Pinnassa näkyvän tarinan (mies on matkalla yksin) lisäksi voit pohtia vertauskuvallista tasoa, esim. matka on usein elämän symboli.

Kerro sitten muodosta: montako säettä ja säkeistöä löytyy, ovatko ne samanpituisia, mitä kielellisiä tehokeinoja löytyy - alkusointua, loppusointua, toistoa, vertauksia, metaforia, sanaleikittelyjä jne?

Poimi teksteistä esimerkkejä niistä.

Mistä itse pidät näissä runoissa / sanoituksissa? Miksi?

Voit myös vertailla sanoituksia jonkun toisen sanoittajan teksteihin, joista pidät.

HUOM! Tässä oli vain ideoita - muitakin henkilöitä ja teemoja voi valita. Omia teemakysymyksiä voi myös kehittää aivan vapaasti! Opelta lisäideoita tarvittaessa!

Lähteiden merkitseminen:

Lähdeviitteenä kirja:

kirjailijan nimi

teoksen nimi

Koivisto, Ilkka 2011. *Eläinten kielellä. Tulkintoja luonnonystävän iloksi.* Minerva.

ilmestymisvuosi

kustantamon nimi

Lähdeviitteenä www-sivu:

kirjoittaja

sivuston nimi

www-osoite

Haapakoski, Kari. Hirvikuiskaajan eräluonto. www.hirvikuiskaaja.fi → Hirven houkuttelu. Luettu 6.6.2013.

päivämäärä, jolloin tiedot on etsitty

mistä osasta sivustoa tieto on otettu